

LIKOVNI NOTES

naliziran odnos glumaca u toj predstavi. Nije čudno da se taj spoj mogao dogoditi u situaciji festivala, kad su svi ljudi istrgnuti iz svojih institucionalizovanih kuća i formi, da se to moglo dogoditi onda kada su konceptirani nekako na sebe i kad pristaju na neuobičajene situacije. Ja sam i Plešu, i Lozu, i Milku Kokotović, i Nevu Rožić, i Radeta Markovića, i Đuzu Stajiljkovića, dakle najraznorodnije glumce, ali koje barem zajednički povezuje epitet profesionalaca i kvalitetnih glumaca, uspijeli dobiti u jednoj formi kad iza njih nije stajao ni sastanak upravnog odbora, ni komisije za dodeljivanje stanova, ni komisije za repertoar, dakle kad su izišli iz neke svakodnevnice, kad su se našli u dubrovačkoj situaciji gdje je sve moguće, u teatarskom smislu, kad sam ih poveo na jednu šetnju zidinama.

Što se tada dogodilo? Dogodilo se to da su se oni našli u situaciji da u jednoj neposrednoj gužvi, skoro bili rekao, s gicada cima djeluju ne samo kao glumci nego i sa punim uvjerenjem kao ljudi. Oni su se našli u situaciji da, koristeći se profesionalnim glumačkim sredstvima, na udaljenosti od deset santimetara ili pola metra dokazuju svoje pravo na teatarsko postojanje vis-a-vis ove redovne publike.

Ta je predstava nosila sve kvalitete suvremenog pogleda na teatar, što se, po mom mišljenju, očituje u jednom neprekidnom izmicanju od prihvatanja na sebe punoče, smisla, u jednoj nedoslovnosti, u mogućnosti da sve bude tako, ali i da ne bude tako, u jednom teatru otvorenih mogućnosti, u jednom teatru koji nema fiksiranosti ali postoji nekakav sudbinski tok, u jednom teatru u kojem jedan korak koji uzima glumac na kraju istovremeno znači i obavezu prema publici koja je oko njega, koji poziva tu publiku na neku suigu. To je teatar u kojem se s prostorom i vremenom pojigravamo na jedan neograničeni način, skoro bili rekao, na sveobuhvatan, sveistorijski način. Ovo je sve veoma komplikirano za objašnjavanje, veoma mutno. Što je predstava bolja, to je teže uopće govoriti o njenoj klasifikaciji.

Jednom riječu: u onom teatru u kojem je publika odigrala onu skoro bih kazao, najglavniju ulogu, a gdje je samo nizom, znakovljem, bilo glumačkim, bilo rekvizitarijem, bilo prostornim, bilo vremenjskim, bilo nekim asocijacijama publika dovedena u suigru, tu se dogodio jedan, po mom sudu, vrlo spretan teatarski spoj.

Kad sam došao do toga, meni se otvorilo i jedno teoretsko polje za razmišljanje o tome o čemu smo na početku počeli govoriti, o teatru riječi, gdje nije potrebno zapostaviti profesionalne glumce, nije potrebno zapostaviti riječ, nije potrebno zapostaviti sva onaj rekviziterij dobre glume. Nije potrebno teatru oduzeti iluziju da bi se napravio neki radikalno nov teatar, nego je potrebno sve te komponente dovesti u neki novi red i sklad, a taj novi red i sklad bi se ostvariova putem svojevrsnog odnosa prema prostoru i vremenu.

Od tog trenutka dalje, a ponovo kroz iskustvo Šterijinog pozorja i raznih putovanja po svijetu, meni se otvorila i ta mogućnost da mislim o teatru nove riječi, odnosno o teatru u kojem je poezija samo jedna provokacija da se zastupa smisao teatarskog života u ovom sadašnjem, stvarnom životu.

Primenio: Jovan Zivlak

MLAĐEN MARINKOV, SKULPTURE

Galerija ULUV-a, Novi Sad, april-maj 1975.

Prva samostalna izložba vajara Mlađenja Marinkova nedvosmisleno potvrđuje da je najmlađa generacija novosadskih umetnika dobila još jednog talentovanog člana spremnog da svojim shvatanjem tretmana oblike i masa dopriene još većoj dinamici ovog trenutka likovne umetnosti u Novom Sadu. Četrnaest izloženih radova, nastalih mahom tokom 1974—1975. godine i izvedenih u karmenu, bronzi, mešingu, govore da se radi o umetniku koji sasvim smelo privlaže rešavanju kompleksnih problema savremene skulpture. Mladost umetnika, solidno savladačana zanatska veština (kao predušlov umetničke akcije) i posedovanje tačno određene likovne namere, omogućavaju Marinkovu da dosledno sproveđe sasvim jasnu likovnu misao.

Reč je o skulptoru koji fenomenu egzistencije mase u prostoru i samom njegovom definisanju prilazi zanimljivim metodom postupnog, etapnog formiranja plastičnih elemenata. Na početku te akcije stoji likovno još neodređena masa nastala dejstvom grčevitog spajanja ruku sa glinom. Prenos sile direktno uslovjava (snažnim precizno proračunatim dejstvom) i sam komični smisao dobijene forme. Vrednost ovog prvorodenog oblika, bez obzira na element slučajnog (u pitanju je, međutim, uvek određena nužnost) leži, pre svega, u neposrednom sudaru materijala i umetničkove brzine reagovanja, spontanom prenošenju ideje-namere u duhu materijalu (gлина ovde ima baš to značenje) odnosno, ta usaglašenost agresivnih sile ruku i sile otpora gline rada jedan novi život. Dalji rad na ovakvoj stvorenoj prostornoj obliku ima karakter klasičnih intencija u smislu vizuelnog »doterivanja«, poliranja, komponovanja elemenata, zapravo, rešavanja spoljašnjeg dejstva oblike.

Oblici Mlađena Marinkova i u slučaju ikada nose izvesnu usmerenu simboliku (mogućnost bukvalnog asociranja na konkretnе oblike) ne sadrže u svojim odnosima i spajevima nameru literarnih, vanplastičnih potražnji. Njihova sadržina je u čisto likovnom značenju dovoljnost oblike po sebi, a angažovanost umetnika podređena je isključivo problemu same likovne sadržine. S druge strane, ovi tačno određeni volumeni logičnog rasporeda svetlosti deluju čvrsto i kompaktno.

MILAN MILIĆ JAGODINSKI, PROSTORNE GRAFIKE

(Salon Tribine mladih, Novi Sad, april-maj, 1975.)

Milan Milić Jagodinski pripada onoj, već afirmisanoj mlađoj generaciji novosadskih umetnika (tu su još Ferenc Barat, Svetozar Tomic, Dušan Todorović) koji svoja likovna interesovanja usmeravaju prema znatno širim, nekonvencionalnim problemima i

shvatanjima fenomena vizuelnog dejstva formiranih oblika. Osnovna preokupacija M. Jagodinskog, njegova prava voljčica grafičara-dizajnera omogućila mu je (uostalom, kao i ostalim navedenim autorima) određenu slobodu odnosa na relaciji »čista« — »primjenjena« umetnost dozvoljavajući mu, istovremeno, znatne mogućnosti plastičnog intervensanja i široko polje eksperimentalnog manevrisanja.

Ponuđene mogućnosti, zapravo ulaganje u taj, s pravom nazvani, prazni manevarski prostor (bar što se tiče tog prostora u vremenu umetnosti u Novom Sadu i Vojvodini), koji umetniku dozvoljava puno razgravanje bez ikakvih spoljni granica spuštanja, Jagodinski ipak koristi se određenom, priličnom uzdržanošću plaćajući donekle danak izvesnim klasičnim shvatanjima izrade, funkcije i posebno prezentacije likovnih objekata. Zapravo, reč je o samom sistemu postavke oblike (u ovom slučaju nujnog predušlova dočaravanja pravog smisla izvršene likovne radnje) čija »prostornost« u mnogome gubi, činom filksiranja za statičnu površinu čime, (iskor obavezno, i nameće standardni, znači i neodgovarajući pristup. Na taj način, ona gubi od svoje agresivnosti vizuelnog napada (usled svog, u ovom slučaju, tipičnog galerijskog karaktera) stvarajući kod publike, nenavikle na takav karakter oblike, miz dilema koje ona (publika) nije još spremna da razreši).

Kompozicija ovih, kako ih Jagodinski naziva »prostornih grafika« bazira se na određenim iskustvima niza jugoslovenskih slikara i grafičara (da pomenuo na primer, Dušana Otaševića ili Miroslava Šuteja) koji su sasvim izvesno svojim radom već stvorili novo, likovnom dogmama i strogim kanonima, neopterećeno područje, oslobođajući u prvom redu grafičku onih klasičnih stoga tehničko-disciplinske određenosti (zavisnosti), tiraža, preciznosti otiska. Čimbenica da je u savremenoj umetnosti već odavno razbijena fama punog autorstva pronalaska, zapravo omogućeno je slobodno tržište razmene, širenja i usvajanja novih ideja i shvatanja što se kod našeg umetnika odražava na sasvim prihvatljiv način. Iz prikazanih likovnih objekata (namerno izbegavam da ih nazovem grafičkama jer to će one postati tek u narednoj fazi likovno-tehničke akcije), čija se prostornost i posebno funkcionalnost (u smislu tačno određene upotrebnosti dovoljno usmerenih informacija i podataka) dobiti svoj puni smisao tek kada ovi projekti (umikati) zadovolje količinskim imperativ (umnožavanje po sistemu multilupla), jasno je da Jagodinski ostvaruje prihvatljivi sklad ravnomernog primanja i davanja (doprinos). Njegovo angažovanje na području već pomenuotog tržišta idejama je sasvim vidno, a izloženim radovima dovoljno potvrđeno.

Prostorne grafičke (uslovno prihvatavajući naziv, pre kao terminološku neophodnost trenutne orientacije nego precizno tačnog pojma) M. Jagodinskog ispunjavaju dva bitna uslova prava na egzistenciju. Prvi se ogleda u postojanju jednog, u klasičnom smislu, poveće korektno ostvarenog bojenog odnosa) u kome primenjuje udarnost komplementarnih bojenih odnosa i razumljiv usmeren kompozicioni sklad. S druge strane, elementi tako ostvarenog bojenog odnosa i kompozicione čitljivosti dobijaju i sasvim nov smisao, pre svega, u značenju tačno određene vizuelne funkcionalnosti.

Miloš Arsić

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja

uredjuju: dr sergej flere, dr momčilo grubač, zorica stojanović, julijan tamaš, jaroslav turčan (glavni i odgovorni urednik) i jovan zivlak / tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: lazar elhart, dr sergej flere, radmila gikić, mr mihailo harpanj (predsednik), branislav panić, dr jože pogaćnik i jaroslav turčan / izdaje tribina mladih, novi sad, katolička porta 5, telefon 43-196 / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja preplata 30 dinara, za inostranstvo dvostruko / Žiro-račun 65700—603—997 kod novosadske banke u novom sadu / lektor milan živanović / korektor raša perić / meter miroslav pešić / štampa »prosveta«, novi sad, stevana sremca 13. na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku, obrazovanje i kulturu broj 413—152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.